

Lieta C-784/23

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2023. gada 19. decembris

Iesniedzējtiesa:

Riigikohus (Igaunija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 19. decembris

Kasācijas sūdzības iesniedzējas:

OÜ Voore Mets

AS Lemeks Põlva

Atbildētāja kasācijas tiesvedībā:

Keskkonnaamet (Vides aģentūra)

Pamatlietas priekšmets

OÜ Voore Mets prasība atlīdzināt zaudējumus, ko izraisījusi mežizstrādes darbu apturēšana pēc *Keskkonnaamet* (Vides aģentūra) rīkojumiem, un *AS Lemeks Põlva* prasība atzīt *Keskkonnaamet* rīkojumus par nelikumīgiem

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un tiesiskais pamats

Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. panta trešajai daļai tiek lūgts interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2014, L 20, 7. lpp.) 2. pantu, 5. panta a), b) un d) punktu, kā arī 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešo ievilkumu.

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību 5. panta a), b) un d) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā paredzētie aizliegumi ir piemērojami tikai tiktāl, ciktāl tas ir nepieciešams, lai attiecīgo sugu populāciju šīs direktīvas 2. panta izpratnē uzturētu tādā līmenī, kas galvenokārt atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras vajadzībām, vienlaikus ņemot vērā arī saimnieciskās un rekreatīvās vajadzības, ja vien darbības mērķis nav putnu nonāvēšana vai traucēšana vai to ligzdu vai olu iznīcināšana vai bojāšana?
- 2) Vai Direktīvas 2009/147 5. panta a), b) un d) punkts kopsakarā ar šīs direktīvas 2. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka šajās normās aizliegtās darbības putnu vairošanās laikā citastarp tiek apzināti veiktas tad, ja, balstoties uz zinātniskiem datiem un atsevišķu putnu novērojumiem, var uzskatīt, ka mežā, ko paredzēts izcirst pilnā apmērā (kailcirte), ligzdo aptuveni desmit pāri putnu uz hektāru, bet nav konstatēts, ka cirsmas platībā ligzdo nelabvēlīgā stāvoklī esošu putnu sugu īpatņi?
- 3) Vai Direktīvas 2009/147 5. panta a), b) un d) punkts kopsakarā ar šīs direktīvas 2. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka šajās tiesību normās aizliegtās darbības putnu vairošanās laikā citastarp tiek apzināti veiktas tad, ja, balstoties uz zinātniskiem datiem un atsevišķu putnu novērojumiem, var uzskatīt, ka mežā, kurā paredzēts nocirst tikai daļu koku (izlases cirte), ligzdo aptuveni desmit pāri putnu uz hektāru, bet nav iemesla uzskatīt, ka cirsmas platībā ligzdotu nelabvēlīgā stāvoklī esošu putnu sugu īpatņi?
- 4) Vai Direktīvas 2009/147 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešais ievilkums kopsakarā ar šīs direktīvas 2. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir saderīgs tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kas pieļauj atkāpes no šīs direktīvas 5. panta a), b) un d) punktā paredzētajiem aizliegumiem, proti, iespēju veikt kailcirti putnu vairošanās un ligzdošanas laikā, lai izvairītos no ievērojama kaitējuma mežam kā īpašumam?
- 5) Vai Direktīvas 2009/147 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešais ievilkums kopsakarā ar šīs direktīvas 2. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir saderīgs tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, kas pieļauj atkāpes no šīs direktīvas 5. panta a), b) un d) punktā paredzētajiem aizliegumiem, proti, iespēju veikt izlases cirti putnu vairošanās un ligzdošanas laikā, lai izvairītos no ievērojama kaitējuma mežam kā īpašumam?
- 6) Ja Direktīva 2009/147 nepieļauj kailcirtes veikšanu putnu vairošanās un ligzdošanas laikā, lai izvairītos no ievērojama kaitējuma mežam kā īpašumam, vai šāds tiesiskais regulējums ir saderīgs ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 16. un 17. pantu un ir piemērojams pat tad, ja koku ciršana neietekmē putnu sugas, kuru stāvoklis ir nelabvēlīgs?

- 7) Ja Direktīva 2009/147 nepieļauj izlases cirtes veikšanu putnu vairošanās un ligzdošanas laikā, lai izvairītos no ievērojama kaitējuma mežam kā īpašumam, vai šāds tiesiskais regulējums ir saderīgs ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 16. un 17. pantu un ir piemērojams pat tad, ja koku ciršana neietekmē putnu sugas, kuru stāvoklis ir nelabvēlīgs?

Piemērojamās starptautisko tiesību normas

Konvencijas par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību, kas parakstīta 1979. gada 19. septembrī Bernē (OV 1982, L 38, 3. lpp.) 6. pants un 9. panta 1. punkts

Piemērojamās Savienības tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/147/EK (2009. gada 30. novembris) par savvaļas putnu aizsardzību (OV 2014, L 20, 7. lpp.; turpmāk tekstā arī – “Putnu direktīva”) 2. pants, 5. panta a), b) un d) punkts, kā arī 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešais ievilkums

Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.; turpmāk tekstā arī – “Dzīvotņu direktīva”) 12. pants

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 16. un 17. pants

Piemērojamā Savienības judikatūra

Spriedums, 2021. gada 4. marts, *Föreningen Skydda Skogen* (C-473/19 un C-474/19, EU:C:2021:166)

Ģenerāladvokātes *J. Kokott* secinājumi apvienotajās lietās *Föreningen Skydda Skogen* u.c. (C-473/19 un C-474/19, EU:C:2020:699)

Spriedums, 2006. gada 18. maijs, Komisija/Spānija (C-221/04, EU:C:2006:329)

Spriedums, 2023. gada 2. marts, Komisija/Polija (Pārvaldīšana un laba mežsaimniecības prakse) (C-432/21, EU:C:2023:139)

Spriedums, 2012. gada 26. janvāris, Komisija/Polija (C-132/11, nav publicēts, EU:C:2012:44)

Piemērojamās valsts tiesību normas

Loomakaitseseedus [Dzīvnieku aizsardzības likums] (*LoKS*), 7. panta 1. punkta 3) apakšpunkts

Looduskaiteseadus [Dabas aizsardzības likums] (*LKS*), 55. panta 3. punkta 4) apakšpunkts un 6.¹ punkts

Keskkonnaseadustiku üldosa seadus [Vides kodeksa vispārīgā daļa] (*KeŪS*), 4., 5. pants un 11. panta 1. punkts

Korraitseadus [Likums par policiju un sabiedrisko kārtību] (*KorS*), 5. pants

Īss faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 Pirmajā pamatlietā sabiedrība *OÜ Voore Mets* (turpmāk tekstā – “*Voore Mets*”) 2021. gada pavasarī veica mežizstrādes darbus tai piederošā zemesgabalā saskaņā ar reģistrētu paziņojumu par koku ciršanu.
- 2 2021. gada 17. maija rīkojumā *Keskkonnaamet* saskaņā ar *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunktu uzdeva līdz 2021. gada 21. maijam pārtraukt mežizstrādes darbus šajā zemesgabalā, lai aizsargātu putnu ligzdas. Atbilstoši rīkojumam esot zinātniski pierādīts, ka katrā mežā ligzdo vismaz viens putnu pāris uz hektāru, tāpēc koku ciršanas turpināšana radot reālu risku, ka tiks traucēta putnu vairošanās un ligzdošana, kā arī iznīcinātas vai bojātas ligzdas.
- 3 2021. gada 21. maija rīkojumā *Keskkonnaamet* uzdeva līdz 2021. gada 31. jūlijam pārtraukt koku ciršanu attiecīgajā zemesgabalā. Tā norādīja, ka 2021. gada 21. maijā, veicot pārbaudi uz vietas, zemesgabalā tika novēroti putni, kuri, visticamāk, ligzdo šajā teritorijā, proti, svirlītis, paceplītis, melnais mežastrazds, dziedātājstrazds, žubīte. Turklāt esot konstatētas divas iespējamās ligzdošanas vietas: vienā dzeņa dobumā esot atklāta dzilnīšu ligzda un esot novērota svilpju pāra aktivitāte. Attiecīgajā zemesgabalā esot daudz koku ar dobumiem, kuros putni varētu ligzdot, taču teritorijas apsekošanas laikā tas netika novērots. Koku ciršana tika apturēta līdz 31. jūlijam, lai nodrošinātu arī vēlu ligzdojošo putnu aizsardzību.
- 4 *Voore Mets* cēla prasību *Tallinna Halduskohus* (Tallinas Administratīvā tiesa), prasot atlīdzināt zaudējumus 2403,52 EUR apmērā, ko izraisījusi mežizstrādes darbu apturēšana pēc *Keskkonnaamet* 2021. gada 17. un 21. maija rīkojumiem. Zaudējumus veidojot meža tehnikas transportēšanas izmaksas un darbu pārtraukšanas dēļ negūtā peļņa. 2022. gada 18. janvāra spriedumā *Tallinna Halduskohus* noraidīja šo prasību. Tajā tā konstatēja, ka 2021. gada 17. maija rīkojums bija likumīgs, bet 2021. gada 21. maija rīkojums bija nelikumīgs nesamērīgo ierobežojumu dēļ. Minētā tiesa uzskatīja, ka apgalvoto peļņu prasītāja varēja negūt tikai 2021. gada 17. maija likumīgā rīkojuma dēļ.
- 5 *Voore Mets* iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot atcelt administratīvās tiesas spriedumu un apmierināt prasību. 2022. gada 11. maija spriedumā *Tallinna Ringkonnakohus* (Tallinas apgabaltiesa) noraidīja apelācijas sūdzību un atstāja spēkā administratīvās tiesas spriedumu.

- 6 Otrajā pamatlietā sabiedrība *AS Lemeks Põlva* (turpmāk tekstā – “*Lemeks Põlva*”) iegādājās no meža zemesgabala īpašnieka tiesības nocirst tur augošo mežu. *Keskkonnaamet* apstiprināja 2021. gada 4. maija paziņojumus par koku ciršanu, atļaujot šajā zemesgabalā veikt izlases cirti 1. zonā un kailcirti 2., 4., 5. un 6. zonā.
- 7 2021. gada 21. maija rīkojumā *Keskkonnaamet* uzdeva pagaidām līdz 2021. gada 26. maijam apturēt koku ciršanu attiecīgajā zemesgabalā, lai aizsargātu putnu ligzdošanu. Saskaņā ar rīkojumu katrā mežā ligzdo vismaz viens putnu pāris uz hektāru. Koku ciršanas turpināšana radot reālu risku, ka tiks traucēta putnu vairošanās un ligzdošana, kā arī iznīcinātas vai sabojātas ligzdas.
- 8 2021. gada 26. maija rīkojumā *Keskkonnaamet* noteica, ka līdz 2021. gada 15. jūlijam attiecīgajā zemesgabalā nedrīkst cirst kokus. Atbilstoši rīkojumam novērojumā tika konstatēts, ka zemesgabalā noteikti ligzdo dižraibais dzenis un žubīte, ļoti iespējams, lielā zīlīte un sīlis, kā arī varbūt čuncīņš, svirlītis, dārza ļauķis, paceplītis, peļkājīte un sarkanrīklīte.
- 9 *Lemeks Põlva* cēla prasības *Tartu Halduskohus* (Tartu Administratīvā tiesa) par *Keskkonnaamet* 2021. gada 21. un 26. maija rīkojumu atzīšanu par nelikumīgiem. 2022. gada 18. maija spriedumā *Tartu Halduskohus* daļēji apmierināja šīs prasības un atzina, ka *Keskkonnaamet* 2021. gada 27. maija rīkojums ir nelikumīgs.
- 10 Savā apelācijas sūdzībā *Keskkonnaamet* lūdza atcelt administratīvās tiesas spriedumu daļā, kurā prasības tika apmierinātas. Savā apelācijas sūdzībā *Lemeks Põlva* lūdza atcelt administratīvās tiesas spriedumu daļā, kurā prasības tika noraidītas. 2023. gada 23. marta spriedumā *Tartu Ringkonnakohus* (Tartu apgabaltiesa) noraidīja *Lemeks Põlva* apelācijas sūdzību, apmierināja *Keskkonnaamet* apelācijas sūdzību un atcēla administratīvās tiesas spriedumu daļā, kurā prasība tika apmierināta.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 11 Savā kasācijas sūdzībā *Voore Mets* lūdz atcelt apgabaltiesas spriedumu un apmierināt prasību, kā arī piespriet atbildētājam kasācijas tiesvedībā atlīdzināt zaudējumus 2403,52 EUR apmērā vai, pakārtoti, tiesas noteiktajā apmērā.
- 12 Kasācijas sūdzības iesniedzēja apgalvo, ka paziņojums par koku ciršanu atļauj koku ciršanu divpadsmit mēnešu laikā, taču ar rīkojumu pārtraukt koku ciršanu šīs tiesības esot pārkāptas. Tā esot veikusi koku ciršanu, apzinoties, ka tā neradīs nesamērīgu kaitējumu putniem. Līdzšinējā prakse esot radījusi tiesisko paļāvību, ka koku ciršana vairošanās laikā netiks uzskatīta par apzinātu traucēšanu vai ligzdu iznīcināšanu.
- 13 *LKS* 55. panta 6.¹ punkta mērķis neesot noteikt vispārēju un visaptverošu koku ciršanas aizliegumu visā putnu vairošanās laikā. Lai piemērotu *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunktu, esot jākonstatē apdraudējums, kas ir objektīvi jāpierāda. Tas, ka mežā ir vismaz viens putnu pāris uz hektāru, neesot reāls un tūlītējs

apdraudējums. Dzīvotņu direktīvai un Putnu direktīvai esot atšķirīgi aizsardzības līmeņi. Pirmā minētā direktīva aizsargājot apdraudētas dzīvotnes un sugas, bet otrā minētā – visus putnus. Tiesa vēl neesot interpretējusi “apzinātas” darbības jēdzienu Putnu direktīvas izpratnē.

- 14 Rīkojums neesot samērīgs, jo koku ciršana ietekmējot tikai 0,2 % ligzdošanas vietu. Īpašniekam esot pienākums atjaunot meža platību piecu gadu laikā. Pateicoties pienākumam atjaunot mežu, putniem vienmēr esot pieejams ligzdu būvēšanai piemērots mežs, ja iepriekšējā gadā vecajā ligzdošanas vietā mežs tika izcirsts. *Keskkonnaamet* neesot ņēmusi vērā saimnieciskos un sociālos aspektus (Putnu direktīvas 2. pants).
- 15 Kasācijas sūdzībā *Lemeks Põlva* lūdz pilnībā atcelt *Tartu Ringkonnakohus* spriedumu un daļēji atcelt *Tartu Halduskohus* spriedumu un pilnībā apmierināt prasības vai nodot lietu atpakaļ apgabaltiesai atkārtotai izskatīšanai.
- 16 Koku ciršanas aizliegums tikai tādēļ, ka vairošanās laikā var tikt traucēti putni, neesot samērīgs un arī atbilstīgs Putnu direktīvas mērķim. Putnu direktīvai un Dzīvotņu direktīvai esot atšķirīgi mērķi un aizsardzības līmeņi. Koku ciršanas apturēšanu varot pieprasīt tikai pēc tam, kad ir konstatētas putnu ligzdošanas vietas. Līdz 2021. gada 21. maija rīkojumam atbildētāja kasācijas tiesvedībā neesot konstatējusi, ka zemesgabalā vispār ligzdo kādi putni.
- 17 *Keskkonnaamet* esot ieviesusi stingrākus pasākumus, lai novērstu putnu traucēšanu, vai tikpat stingrus pasākumus kā I aizsardzības kategorijas putnu sugām. Identificētās putnu sugas neesot nedz jutīgas pret traucējumiem, nedz aizsargājamas. Tas, ka noteikti vai varbūtēji ir konstatēta putnu ligzda, nedodot atbildētājai kasācijas tiesvedībā tiesības noteikt ierobežojumus jebkādā apjomā. Neesot zinātniski pierādīts, ka koku ciršana vasaras sākumā ir galvenais un būtiskais dažu putnu sugu populācijas samazināšanās iemesls.
- 18 *Voore Mets* un *Lemeks Põlva* ir lūgušas *Riigikohus* (Augstākā tiesa) nelūgt Eiropas Savienības Tiesas prejudiciālu nolēmumu. To skatījumā šajā lietā ir jāpiemēro ģenerālvokātes secinājumi lietā *Skydda Skogen*.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma izklāsts

- 19 *Riigikohus* administratīvā palāta uzskata, ka šo apvienoto lietu izlemšanai ir nepieciešams prejudiciāls nolēmums par Putnu direktīvas interpretāciju un spēkā esamības pārbaudi.
- 20 *Voore Mets* plānoja veikt kailcirti saskaņā ar paziņojumiem par koku ciršanu, proti, kailcirti, kurā gada laikā principā tiek nocirsti visi mežaudzes koki, izņemot sēklas kokus un pāraugušos kokus, kas nepieciešami floras un faunas daudzveidības nodrošināšanai. Arī *Lemeks Põlva* plānoja veikt galvenokārt kailcirtes, bet vienā zonā tā plānoja veikt arī izlases cirti. Izlases cirte tiek veikta, lai palielinātu meža vērtību, regulētu tā blīvumu un sastāvu un ļautu izmantot

koksni no kokiem, kas nokritīs tuvākajā nākotnē. Turklāt tiek nocirsta tikai tāda koku daļa, kas atbilst kompetentā ministra rīkojumā noteiktajam daudzumam.

- 21 Saskaņā ar *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunktu pārvaldes iestādei ir tiesības apturēt mežizstrādes darbus savvaļas dzīvnieku vairošanās laikā. Atbilstoši *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunktam koku ciršanu citastarp var apturēt, lai garantētu 55. panta 6.¹ punktā paredzēto aizliegumu ievērošanu, ja rodas konkrēts risks, ka aizliegumi tiks pārkāpti. Saskaņā ar *LKS* 55. panta 6.¹ punkta 1) apakšpunktu aizliegts apzināti iznīcināt un bojāt ligzdas un olas vai aizvākt ligzdas, un saskaņā ar minētā punkta 2) apakšpunktu ir aizliegts apzināti traucēt putnus, īpaši vairošanās un ligzdošanas laikā. *LKS* 55. panta 3. punkta 4) apakšpunkts un 6.¹ punkts ļauj nonāvēt II vai III aizsardzības kategorijas dzīvnieku sugu īpatņus, kā arī traucēt putnus vai izņēmuma kārtā bojāt to ligzdas un olas, ja tas nepieciešams, lai nepieļautu kaitējumu nozīmīgām lauksaimniecības kultūrām vai lauksaimniecības dzīvniekiem, zivju audzēšanai vai citām nozīmīgām vērtībām.
- 22 Ar *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunktu un *LKS* 55. panta 6.¹ punktu citastarp ir transponēts Putnu direktīvas 5. panta a), b) un d) punkts. Lietas dalībnieki *Riigikohus* strīdas galvenokārt par to, kādi apstākļi ir jākonstatē, lai uz kailcirti un izlases cirti attiektos *LKS* 55. panta 6.¹ punktā paredzētais aizliegums un lai šajā tiesību normā minētās darbības tiktu uzskatītas par apzinātām. Strīds ir arī par to, kā ir jāidentificē cirmā ligzdojošie putni, kā ir novērtējams apdraudējums putniem, to ligzdām un olām un kādi telpiskie un laika ierobežojumi ir nepieciešami, lai novērstu šo apdraudējumu.
- 23 Eiropas Savienības Tiesa par Putnu direktīvu jau ir lēmusi, ka:
- 5. pantā paredzētie aizliegumi attiecas uz visām savvaļas putnu sugām direktīvas teritoriālajā piemērošanas jomā (*Skydda Skogen*, 33. un nākamie punkti);
 - kritērijiem, uz kuru pamata dalībvalstis var atkāpties no direktīvā paredzētajiem aizliegumiem, ir jābūt atspoguļotiem pietiekami skaidros un precīzos valsts tiesību aktos (spriedums C-192/11, Komisija/Polija, 56. punkts);
 - dalībvalstīm, atkāpjoties no 5. panta, ir jāievēro 9. pantā paredzētie nosacījumi, tostarp vispārējais nosacījums, ka nav cita apmierinoša risinājuma, un 9. panta [1. punkta] a)-c) apakšpunktā minētās atkāpes (C-432/21, 80. un nākamie punkti).
- 24 Par Dzīvotņu direktīvu, kuras galvenie mērķi ir apdraudēto sugu, tostarp putnu sugu, un to dzīvotņu aizsardzība (6. apsvēruma), Eiropas Savienības Tiesa ir norādījusi, ka:
- 12. panta [1. punkta] a)-c) apakšpunktā ietvertie aizliegumi principā var tikt piemēroti arī tādai darbībai kā meža apsaimniekošanas pasākums, kura mērķis

acīmredzami nav dzīvnieku sugas īpatņu izķeršana vai nonāvēšana, traucēšana vai apzināta olu postīšana vai vākšana;

- šajās tiesību normās paredzētais aizsardzības režīms nav atkarīgs no tā, ka konkrētā darbība ir saistīta ar risku, ka tiks apdraudēts attiecīgās dzīvnieku sugas aizsardzības statuss;
- šajās tiesību normās minētās darbības ir apzinātas arī tad, ja to veicējs vismaz pieļauj šajās tiesību normās minētās sekas (*Skydda Skogen*, 50. un nākamie punkti; C-221/04, Komisija/Spānija, 71. punkts).

25 Tā kā šajā lietā nav runas par Dzīvotņu direktīvas IV pielikuma a) punktā minētajām sugām, strīda izspriešanā ir jāņem vērā tieši Putnu direktīva. Neraugoties uz minētajiem Eiropas Savienības Tiesas skaidrojumiem, šajā lietā ir radušies jautājumi, uz kuriem Putnu direktīva un Eiropas Savienības Tiesas judikatūra nesniedz skaidru atbildi. Lai gan abās direktīvās noteikto aizliegumu formulējumos ir īstenots 1979. gada 19. septembrī Bernē parakstītās Konvencijas par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību 6. pants, *Riigikohus* nav pietiekami pārliecināta par to,

- vai “apzināta” darbība Putnu direktīvas 5. panta izpratnē ir jāinterpretē tāpat kā Dzīvotņu direktīvas 12. pantā;
- ja “apzināta” darbība Putnu direktīvas 5. panta izpratnē ietver arī pieļāvumu, ka tiks nonāvēti vai traucēti putni vai tiks iznīcinātas vai bojātas to ligzdas vai olas, kādi apstākļi ir pietiekami, lai varētu secināt šādu pieļāvumu;
- vai Putnu direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešajā ievilkumā ietvertā frāze “lai nepieļautu nopietnu kaitējumu mežiem” ļauj atkāpties no 5. pantā paredzētajiem aizliegumiem, lai nepieļautu nopietnu kaitējumu mežsaimniecības nozarei, un vai šāds kaitējums var izpausties kā negūti ieņēmumi no koku ciršanas vai to pārmērīgs samazinājums.

26 Uz to, ka Putnu direktīvas 5. un 9. pants šajos jautājumos nav skaidri, citastarp ir norādīts ģenerālvokātes secinājumos lietā *Skydda Skogen*, kurus Tiesa nepārprotami neatbalstīja, bet kurus tā arī neatspēkoja. Ģenerālvokāte norādīja, ka Putnu direktīvas piemērošanas joma ir plaša, jo tā aizsargā visus savvaļas putnus, tostarp tos, kuri nav apdraudēti. Putnu direktīvas mērķis neesot garantēt stingru aizsardzību, proti, katra īpatņa aizsardzību. Saskaņā ar Putnu direktīvas 2. pantu sugu populācijas esot skaitliski jāuztur tādā līmenī, kas pirmām kārtām atbilst ekoloģijas, zinātnes un kultūras prasībām, tajā pašā laikā ņemot vērā saimnieciskās un rekreatīvās prasības, vai jātuvina šo sugu populācijas minētajam līmenim. Vienlaikus Putnu direktīvas 9. pantā atkāpju nosacījumi ir formulēti vēl šaurāk nekā Dzīvotņu direktīvas 12. pantā. Tādēļ, ka kaitējuma nodarīšana putniem ir nevis mērķtiecīga, bet tikai tiek pieļauta, ģenerālvokātes skatījumā Putnu direktīvas 5. panta a) un b) punktā paredzētie aizliegumi būtībā ir piemērojami tikai, ciktāl tas nepieciešams, lai attiecīgās sugas uzturētu direktīvas 2. pantā noteiktajā līmenī.

- 27 Citas dalībvalstis mežsaimniecības nozarē ir ieviesušas dažādas atkāpes no aizlieguma nodarīt kaitējumu putniem – papildus Polijai (skat. C-432/21), piemēram, arī Vācija (skat. *Gesetz über Naturschutz und Landschaftspflege* [Likumu par dabas aizsardzību un ainavu saglabāšanu], 45. panta 7. punkts). Eiropas Savienības Tiesa nav paudusi viedokli par to, vai tā atbalsta Komisijas argumentu, ka lietā *Skydda Skogen* sniegtie apsvērumi par apzinātu darbību attiecas uz Putnu direktīvas 5. panta b) un d) punktu (C-432/21, 33. punkts).
- 28 *Riigikohus* skatījumā nevar būt pamatotu šaubu, ka kailcirte, kas notiek putnu vairošanās laikā, vairāk vai mazāk ticami izraisīs ligzdu un olu iznīcināšanu, izšķīlušos mazuļu bojāeju un putnu traucēšanu, ja ir pamats uzskatīt, ka mežaudzē lielā skaitā ligzdo putni. Ja kailcirtes laikā neapzināti vai apzināti tiek nocirsts ligzdošanas koks, tas neizbēgami izraisa ligzdas iznīcināšanu. Pat ja ligzdošanas koks tiek saglabāts, ligzdojošos putnus apdraud ne tikai traucējošais troksnis, bet arī līdzšinējās dzīvotnes zudums. Izlases cirtes gadījumā ligzdu iznīcināšanas un putnu mazuļu bojāejas risks ir mazāks, jo no meža izlases veidā tiek atlasīta tikai daļa koku.
- 29 Putniem nodarītā kaitējuma riska novērtējums ir prognozējošs lēmums (skat. palātas spriedumu Nr. 3-17-1545/81, 26. un 27. punkts), un tas neizbēgami nozīmē, ka ir jānovērtē nelabvēlīgu seku varbūtība. Lai varētu īstenot *LKS* 55. panta 6.¹ punktā paredzētos aizliegumus, izmantojot *LoKS* 7. panta 1. punkta 3) apakšpunkta noteikumus, nav jābūt absolūtai vai gandrīz absolūtai noteiktībai. Pietiek, ka pastāv konkrēts risks, proti, situācija, kurā, pamatojoties uz radušos apstākļu objektīvu novērtējumu, var uzskatīt par pietiekami ticamu, ka tuvākajā nākotnē tiks nodarīts kaitējums aizsargājamām tiesiskajām interesēm (skat. *Keskonnaseadustiku üldosa seadus* [Vides kodeksa vispārīgās daļas] (*KeÜS*) 5. pantu; *Korraitseadus* [Likuma par policiju un sabiedrisko kārtību] (*KorS*) 5. panta 2. punktu). Lai konstatētu apdraudējumu, putnu ligzdu atrašanās vieta nav atsevišķi jāpierāda ar tiešiem pierādījumiem. Saskaņā ar piesardzības principu secinājumus par ligzdošanu var izdarīt arī netieši, izmantojot vispārējus ornitoloģiskos datus un vispāratzītas zinātniskās metodes. Pamatojoties uz meža tipu un dažu īpatņu novērojumiem, nav nepamatoti secināt, ka ligzdošana notiek putnu vairošanās laikā, pat ja kādā brīdī novērojumu laikā meža apsaimniekotājs putnus nav pamanījis.
- 30 Pamatojot pirmos īstermiņa rīkojumus (2021. gada 17. un 21. maijā), *Keskonnaamet*, pamatojoties uz zinātniskiem datiem, norādīja, ka Igaunijas mežos ligzdo vismaz viens putnu pāris uz hektāru. Iespēja nodarīt kaitējumu dažiem nereti sastopamiem putniem ir vides apdraudējums, kas ir jāsamazina, veicot atbilstošus piesardzības pasākumus (*KeÜS* 4. pants, 11. panta 1. punkts). Saskaņā ar palātas provizorisko novērtējumu viens putnu pāris uz hektāru nepārsniedz sliekšni, pie kura persona, kas veic mežizstrādes darbus, pieļauj putnu nonāvēšanu vai traucēšanu, vai to ligzdu vai olu iznīcināšanu vai bojāšanu. Ja šādā mežā pirms koku ciršanas vai tās laikā kļūst zināms, ka zonā ir ligzdojošs koks, saskaņā ar *LKS* 55. panta 6.¹ pantu to nedrīkst nocirst. Pārējā meža izciršana sliktākajā gadījumā nozīmē, ka tiek iznīcinātas atsevišķas nepamanītas ligzdas ar

olām vai putnu mazuļiem. Katra putna un katras ligzdas saglabāšana nav Putnu direktīvas mērķis.

- 31 Tiesvedības laikā *Keskkonnaamet* apgalvoja, ka, ņemot vērā meža tipu un vecumu vairošanās laikā, iespējamais putnu skaits kasācijas sūdzības iesniedzēju mežaudzē ir ievērojami lielāks par minimālo skaitu, sasniedzot 8 līdz 10 pārus uz hektāru, t.i., kopā 74 līdz 93 pārus strīdīgajās platībās. Šo pieņēmumu apstiprinot, piemēram, tas, ka 2021. gada 21. maija novērojumos *Voore Mets* cirmā tika konstatēta iespējama svilpju un dzilnīšu ligzdošana. Tas, ka ir atrasts svilpju pāris un dzilnīšu ligzda, nenozīmējot, ka tur neligzdo vēl citi putni. Par to liecinot arī putnu novērojumi tajā pašā zemesgabalā, kaut arī ārpus cirmsas. Dažu putnu sugu zināma vai iespējama ligzdošana tika konstatēta arī *Lemeks Põlva* mežā.
- 32 Ņemot vērā šos papildu apstākļus, palātas sākotnējais vērtējums ir tāds, ka tiek pieļauta putnu nonāvēšana, kā arī to ligzdu un olu iznīcināšana, ko izraisa kailcirte vairošanās laikā. Palāta nepiekrīt *Voore Mets* viedoklim, ka Putnu direktīvas 5. pantā paredzētos aizliegumus var piemērot tikai tad, ja dalībvalsts iepriekš ir noteikusi attiecīgo sugu apmierinošu stāvokli, ņemot vērā šīs direktīvas 2. pantu. Eiropas Savienības Tiesa ir paskaidrojusi (*Skydda Skogen*, 36. punkts), ka Putnu direktīvas 5. pantā minēto aizliegumu piemērošana nekādā ziņā nav ierobežota tikai ar šīs direktīvas I pielikumā minētajām sugām, kuras ir pakļautas noteiktam riskam vai ilgtermiņā cieš no populācijas samazināšanās. Tomēr ir apšaubāms, vai koku ciršanu var uzskatīt par apzinātu nonāvēšanu, traucēšanu, iznīcināšanu vai bojāšanu Putnu direktīvas 5. panta izpratnē, ja nav pamata uzskatīt, ka cirmsas teritorijā ligzdo apdraudēti putni, un darbības mērķis nav putnu nonāvēšana vai traucēšana, vai to ligzdu iznīcināšana vai bojāšana. Tas, ka aizsardzības sistēmai ir jāattiecas uz visām putnu sugām, nebūt nenozīmē, ka visi putni ir jāaizsargā vienādi. Putnu direktīvas 5. pants ir jāinterpretē atbilstoši tā mērķim, proti, ņemot vērā 2. pantu. Šo problēmu saistošā veidā var atrisināt tikai Eiropas Savienības tiesa. “Apzinātas” darbības jēdziens Putnu direktīvas 5. panta izpratnē ir autonomš. Tā saturs nav atkarīgs no valsts tiesību aktiem.
- 33 Ja attiecīgās koku ciršanas darbības tiek uzskatītas par putnu apzinātu nonāvēšanu, traucēšanu vai kaitējuma nodarīšanu putniem, vai to ligzdu bojāšanu vai iznīcināšanu, šajā lietā ir jānoskaidro, vai Putnu direktīvas 9. pants pieļauj atkāpi no 5. panta a), b) un d) punktā paredzētajiem aizliegumiem. Palātas skatījumā pastāv pārliecinoši argumenti par labu tam, ka šajā gadījumā ir iespējama atkāpe saskaņā ar 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešo ievilkumu, kas ļauj atkāpties no iepriekš minētajiem aizliegumiem, lai nepieļautu nopietnu kaitējumu mežsaimniecības nozarei, un ka šāds kaitējums principā var būt arī negūti ienākumi no koku ciršanas.
- 34 Ja, pamatojoties uz koku ciršanas aizliegumiem vairošanās laikā, ilgstoši vispār nebūtu iespējams iegūt koksni vai nebūtu iespējams iegūt to ekonomiski izdevīgā veidā, tas varētu radīt nopietnu kaitējumu mežam kā saimnieciskajam resursam. Pamatojot rīkojumu nelikumību, kasācijas sūdzības iesniedzējas būtībā apgalvoja, ka šāds kaitējums tām varētu rasties, ja vairākus gadus pēc kārtas nebūtu

iespējams cirst kokus uzņēmumam nepieciešamajā laikā. Par šādu iespējamo kaitējumu galvenokārt esot jāuzskata izcirstā meža vērtība un no tā pārdošanas negūtie ienākumi, tostarp ieguldījumi, kas nav atmaksājušies, kā arī izlases cirtes rezultātā radītā ekonomiskā pievienotā vērtība. Lai gan kasācijas sūdzības iesniedzējas šajā lietā nepieprasa kompensāciju par meža vērtību (*Voore Mets* pieprasa tikai atlīdzināt zaudējumus, ko radījusi darbu pagaidu apturēšana), šāda kaitējuma rašanās iespējamība šajā strīdā nav nebūtiska, jo tā ilustrē kasācijas sūdzības iesniedzēju tiesību uz īpašumu un darījumdarbības brīvības aizskāruma intensitāti un atkarībā no Putnu direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešā ievilkuma interpretācijas var pamatot atkāpi un galu galā pierādīt atbildētājas kasācijas tiesvedībā rīkojumu nelikumību.

- 35 Var pieņemt, ka Putnu direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešais ievilkums attiecas arī uz mežu kā saimniecisko resursu un kaitējumu, ko rada tā neizmantošana. Šī tiesību norma pamatojas uz Bernes konvencijas 9. panta 1. punkta otro ievilkumu, saskaņā ar kuru katra konvencijas dalībvalsts drīkst ieviest atkāpes no aizliegumiem kaitēt sugām, lai novērstu nopietnus mežu un citu īpašuma veidu postījumus, (angļu valodā *forests, [...] and other forms of property*; vācu valodā: *Wäldern, [...] und anderem Eigentum*; franču valodā: *aux forêts, [...] et aux autres formes de propriété*). Tas drīzāk liecina, ka kaitējuma nodarīšana mežam kā īpašumam direktīvā principā arī tiek uzskatīta par atkāpes iemeslu. Šāda pieeja atbilst arī centieniem līdzsvarot direktīvas 2. pantā minētās konfliktējošās intereses. Putnu direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta ceturtajā ievilkumā ir paredzēta iespēja piemērot atkāpi, lai aizsargātu floru un faunu kā dabas resursus.
- 36 Ņemot vērā iepriekš minēto, ja tiek piemērots Putnu direktīvas 9. panta 1. punkta a) apakšpunkta trešais ievilkums, kaitējumam, kas var tikt nodarīts meža apsaimniekotājam un kas pamato atkāpi, vajadzētu būt jo nopietnākam, jo apdraudētākas ir attiecīgās putnu sugas, jo augstāka ir varbūtība, ka tām radīsies sekas, un jo smagākas ir šīs sekas. Saskaņā ar Putnu direktīvas 9. panta 1. punktu jebkura atkāpe ir atkarīga no tā, vai nav cita apmierinoša risinājuma. Apmierinošs risinājums nedrīkst būt tikai teorētisks. Ņemot vērā Putnu direktīvas 2. pantā minētās saimnieciskās prasības, var uzskatīt, ka alternatīvajam risinājumam ir jābūt apmierinošam arī no ekonomiskā viedokļa. Meža apsaimniekotājam ir jāpacies mežam kā īpašumam nodarītais kaitējums, ja koku ciršana ir jāaizliedz, lai aizsargātu apdraudētās putnu sugas, vai ja koku ciršana jebkāda cita iemesla dēļ apdraud direktīvas mērķus. Tomēr, ja koku ciršana neapdraud direktīvas mērķi, atkāpe drīzāk būtu jāpieļauj, ja alternatīvas neļauj nocirst mežu ekonomiski izdevīgā veidā.
- 37 No vienas puses, kasācijas sūdzības iesniedzējas apvienotajās lietās nav izvirzījušas nekādus pārliecinošus argumentus par alternatīvu neesamību. *Voore Mets* neapgalvo, ka būtu tehniski neiespējami cirst kokus attiecīgajā zemesgabalā citā laikā, nevis putnu vairošanās laikā, taču tā apgalvo, ka tā dod priekšroku koku ciršanai vairošanās laikā, lai optimāli izmantotu savu ražošanas aprīkojumu un darbaspēku. Tā paskaidroja, ka uzņēmumu grupā, kurā tā ietilpst, tikai 10 līdz

- 15 % no ikgadējās koku ciršanas notiek pavasarī. No otras puses, tā kā nevienā no abām apvienotajām lietām nepastāv nekāds iespējams apdraudējums putnu sugām, kas atrodas nelabvēlīgā stāvoklī, vai zemesgabalā sastopamo putnu nepieciešamajai populācijai, nevar uzskatīt, ka šādi apsvērumi acīmredzami nevar pamatot atkāpi.
- 38 Nesagaidot Eiropas Savienības Tiesas nostāju par būtiskiem Putnu direktīvas interpretācijas jautājumiem, palātas skatījumā nav iespējams izvērtēt konkrētos apstākļus, tostarp to, vai administratīvā tiesa un apgabaltiesa ir pietiekami noskaidrojušas lietu faktiskos apstākļus, tostarp iespējamo kaitējumu kasācijas sūdzības iesniedzējām, ja tām kā alternatīvs risinājums būtu jāveic koku ciršana attiecīgajos zemesgabalos citā laikā.
- 39 Būtībā kasācijas sūdzības iesniedzējas uzskata, ka tad, ja koku ciršana neapdraud putnu populāciju saglabāšanu vajadzīgajā līmenī, iepriekš raksturotās atkāpes nepieļaušana varētu nebūt samērīga ar direktīvas mērķa sasniegšanu, saistībā ar kuru Savienības likumdevējs pats uzskatīja, ka ir svarīgi ņemt vērā arī saimnieciskās prasības (2. pants). Palāta uzskata, ka atkāpes iespējas neesamība vai pārmērīgi stingri šādas atkāpes nosacījumi nesamērīguma dēļ ir pretrunā arī Hartas 16. un 17. pantā noteiktajai darbīdarbības brīvībai un tiesībām uz īpašumu. Tādēļ *Riigikohus* arī uzskata, ka ir nepieciešams lūgt prejudiciālu nolēmumu par Putnu direktīvas saderību ar Līgumiem un tās spēkā esamību tiktāl, ciktāl tā nepieļauj atkāpi, lai novērstu kaitējumu meža neizciršanas dēļ, ja atbildes uz iepriekš minētajiem jautājumiem liecina, ka šāds ierobežojums pastāv.
- 40 Jāatzīst, ka ne *LKS* 55. panta 3. punkta 4) apakšpunktā un 6.¹ punktā, ne citos Igaunijas tiesību aktos nav paredzēti precīzi nosacījumi, ar kādiem var piemērot atkāpes no *LKS* 55. panta 6.¹ punkta un no tajā transponētā Putnu direktīvas 5. panta a), b) un d) punkta, lai nepieļautu nopietnu kaitējumu mežam, arī negūtus ienākumus no koku ciršanas (skat. C-432/21, 73. punkts). Tomēr šāda tiesiskā regulējuma neesamība neatceļ nepieciešamību *Riigikohus* iegūt skaidrību par direktīvas interpretāciju un pilnīgu spēkā esamību. Ja no prejudiciālā nolēmuma izrietētu, ka dalībvalstīm ir atstāta pietiekama rīcības brīvība, lai pieļautu atkāpes attiecībā uz mežu apsaimniekošanu, precīzāku atkāpju neieviešana varētu izrādīties antikonstitucionāla vai nepieļautu rīkojumu izdošanu šajā lietā un līdzīgos apstākļos.
- 41 Palāta piekrīt tiesu viedoklim, ka spēkā esošs paziņojums par koku ciršanu un papildu nosacījumu neesamība neliedz izdot rīkojumus, lai īstenotu *LKS* 55. panta 6.¹ punktā paredzētos aizliegumus. Koku ciršanas atļauja nepiešķir beznosacījumu tiesības cirst mežu. *LKS* 55. panta 6.¹ punkts ir jāievēro arī paziņojuma par koku ciršanu spēkā esamības laikā. Apgalvojums, ka tas uzliek meža apsaimniekotājiem pienākumu veikt ornitoloģiskos pētījumus, ir kļūdains. Apsaimniekotājam ir jāizvairās no kaitējuma putniem, ciktāl tas ir saprātīgi paredzams. Pat ja *Keskkonnaamet* koku ciršanas atļaujā kļūdaini nav iekļāvusi nosacījumus, lai nodrošinātu *LKS* 55. panta 6.¹ punkta piemērošanu (skat. šajā nozīmē palātas

spriedumu Nr. 3-21-979/44, 26. punkts), tas neatbrīvo meža apsaimniekotāju no likumā paredzēto prasību izpildes.

- 42 Mainot savu administratīvo praksi, *Keskkonnaamet* nav pārkāpusi kasācijas sūdzības iesniedzēju tiesisko paļāvību. Administratīvā prakse, it īpaši, ja vēlāk izrādās, ka tā ir bijusi prettiesiska, nevar radīt neierobežotu tiesisko paļāvību, ka līdzīga administratīvā prakse turpināsies arī nākotnē. Šajā gadījumā *Keskkonnaamet* prakses maiņu nevar uzskatīt par patvaļīgu. Galvenais pamatojums tam bija Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā *Skydda Skogen*. To, vai minētajā spriedumā sniegtie secinājumi attiecas arī uz Putnu direktīvu un vai no Savienības tiesībām izriet, ka prakses maiņa kopumā bija nepieciešama, varēs noskaidrot pēc prejudiciālā nolēmuma tiesvedības.

DARBBA VERSIJA